

Hendrik Berkhof. Drie scenario's.

<https://www.wiewaswie.nl/nl/detail/116409901>

Berkhof, Hendrikus 11 juni 1914 12h00 (noon) Appeltern

Appeltern (51°50'NB, 5°35'OL)

Klokketijd: 11 juni 1914 12h00m00s

GMT : 11 juni 1914 11h40m00s ± 11h00m00s

Juliaanse datum (UT): 2420294.98611; Sterretijd: 5h18m12s

zon: 19°41' twe in 9

maa: 2°09' wat in 5

mer: 12°52' kre in 10

ven: 19°35' kre in 10

mar: 21°34' lee in 11

jup: 22°17' wat in 5

sat: 21°24' twe in 10

ura: 11°21' wat in 5

nep: 26°32' kre in 10

plu: 0°21' kre in 10

kno: 9°09' vis in 6

che: 18°53' vis in 6

lil: 21°52' ram in 8

(ware maansknoop)

Huizen (Placidus):

Ascendant : 22°39' maagd

Midhemel : 20°23' twe

Hendrikus Berkhof (23/5) (Appeltern, 11 juni 1914 - Leiderdorp, 17 december 1995) was een Nederlands predikant en theoloog die grote invloed heeft gehad op het theologisch denken in Nederland en daarbuiten, bijvoorbeeld in de Wereldraad van Kerken.

Het opmerkelijke van de persoon van Berkhof is dat hij zowel met uiterst vrijzinnige theologen alsook met zeer behoudende theologen in debat ging. Hij sprak op de grote demonstratie tegen kernwapens in december 1979. Hij was echter ook in dialoog met

de bevindelijke gereformeerde predikant ds. Gijs Boer en de orthodoxe theoloog Cornelis Graafland. Berkhof wisselde van gedachten met mensen van uiterst progressieve tot uiterst orthodoxe signatuur. Hij moedigde mensen van allerlei signatuur aan om kritisch te reflecteren op zijn werk. Ook hield hij zich heel indringend bezig met de consequenties van het Evangelie voor het geheel van de samenleving.

In het Biografisch Lexicon merkt E.P. Meijering op: Berkhof is ongetwijfeld een van de meest invloedrijke en in het buitenland bekende Nederlandse theologen van de 20e eeuw.[1]

Berkhof was hervormd predikant van Lemele (1938-1944) en Zeist (1944-1950). Vanaf 1945 was hij hoofddocent van het Theologische Seminarium Kerk en Wereld in Driebergen. In 1950 werd Berkhof rector van dit seminarium. Hij bleef dat tot 1960. In 1960 volgde zijn benoeming tot hoogleraar vanwege de Nederlandse Hervormde Kerk in Leiden. Berkhof werd benoemd voor de vakken dogmatiek en Bijbelse theologie. In 1981 ging hij met emeritaat.

In september 1940 trouwde Berkhof met Cornelia van den Berg. Zij kregen vier kinderen. In het voorwoord van zijn grote boek Christelijk Geloof maakte hij melding van de grote betekenis van zijn huwelijk voor zijn persoonlijk leven. Op de achtergrond was zijn vrouw de stille en werkzame kracht in zijn leven.

Zijn biograaf dr. E.P. Meijering kende hem goed, want hij was een vriend, jongere collega en aangetrouwd familielid van Berkhof. Hij verdeelt het leven van Berkhof in vier perioden:

Tot het einde van de Tweede Wereldoorlog

De periode van 1945 tot 1960

De jaren in Leiden als kerkelijk hoogleraar (1960-1981)

De laatste levensjaren (1981-1995).

Onderstaand wordt deze indeling gevolgd. Aan de oorlogsjaren wordt apart aandacht besteed.

Vormingsjaren

Berkhof werd geboren in het Gelderse Land van Maas en Waal als zoon van de onderwijzer Albertus Berkhof, en Arina Jacoba Los. Berkhof groeide op in Amsterdam, waar zijn vader als hoofdonderwijzer werkzaam was in Amsterdam-Noord bij de Vrije christelijke school. Tevens was zijn vader ouderling in de hervormde gemeente. Zijn ouders waren van een mild confessioneel type.

Na de lagere school bezocht Berkhof van 1925-1931 het Gereformeerd Gymnasium aan de Keizersgracht. Op deze school maakte hij de indringende discussie binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland rond de persoon van Dr. Johannes Gerardus

Geelkerken (1879-1960) mee. In 1926 werd Geelkerken geschorst in verband met zijn visie op Genesis 3 en het spreken van de slang in het paradijs. Uit deze schorsing ontstond het zogenoemde Hersteld Verband, een beweging waar ook ds. Jan Buskes lid van was.

Aanvankelijk wilde Berkhof klassieke talen studeren. Als zesde-klasser las hij echter Nietzsche's Also sprach Zarathustra. Door dit boek kwam bij Berkhof de vraag naar de laatste waarheid en de zin van het leven sterk naar boven. Hij besloot theologie te gaan studeren, mede om antwoorden te krijgen op fundamentele levensvragen.

Op 17-jarige leeftijd ging hij theologie studeren aan de stedelijke Universiteit van Amsterdam. In juni 1932 legde hij daar propedeutisch examen af. Vervolgens koos hij voor Leiden om zijn theologiestudie voort te zetten. In zijn Leidse jaren legde hij contacten met allerlei richtingen. Hij was onder meer lid van de Amsterdamse studentenvereniging S.S.R.A., en een discussiegroep van links-vrijzinnige medestudenten, en bezocht allerlei sekten en stromingen. De waarheidsvraag hield hem in zijn Leidse tijd indringend bezig.

Na het afleggen van het kerkelijke examen voelde Berkhof zich nog te onzeker voor het predikantschap. Hij ging verder met zijn doctoraal examen. Vooral kerkgeschiedenis en de geschiedenis van het dogma hadden zijn interesse. In deze tijd onderging hij de invloed van Oepke Noordmans en Karl Barth. In 1937 ging hij in Berlijn studeren. Berkhof zag deze periode als meest beslissende in zijn theologische ontwikkeling. In Duitsland kwam hij in contact met de leidende figuren van de zogenoemde Bekennende Kirche, een beweging in de Duitse kerk die zich mede onder leiding van Karl Barth krachtig heeft verzet tegen de nazi's. Hij volgde colleges bij onder andere Hans Asmussen, Wilhelm Niesel en Heinrich Vogel. Deze mannen moesten hun onderwijs soms afwisselen met verblijf in de gevangenis. Ook kwam Berkhof in deze tijd in contact met ds Martin Niemöller, een van de mensen die later het kerkelijke verzet tegen Hitler hebben georganiseerd. Na een half jaar moest Berkhof zijn studie in Duitsland afbreken omdat hij wegens opruiende activiteiten door de Gestapo werd gezocht. Terug in Nederland ging hij schrijven en waarschuwen tegen het nationaalsocialisme.

Op 16 oktober 1938 deed de 24-jarige Berkhof intrede als hervormd predikant in de gemeente van Lemele (Overijssel). Vooral de wekelijkse preekvoorbereiding nam veel tijd in beslag. Ook vervulde hij diverse spreekbeurten die meestal over de roeping van de kerk handelden. Vanuit de universiteit van Leiden deed dr. Hendrik Kraemer een dringend beroep op Berkhof om zich te specialiseren in de kerkgeschiedenis. Tevens vroeg Kraemer om een handboek kerkgeschiedenis voor de Indonesische kerken. Berkhof heeft aan dit verzoek van Kraemer gehoor gegeven en schreef een belangrijk overzichtswerk: Geschiedenis der kerk (eerste druk 1942). In 1939 promoveerde hij bij prof.dr. J.N. Bakhuizen van den Brink, op een dissertatie over Eusebius van Caesarea, de geschiedschrijver van de vroege kerk.

Oorlogsjaren

De oorlogsjaren zijn, naar bleek uit mededelingen van Bert Berkhof (de zoon van Berkhof) in 1980, bijzonder ingrijpend geweest voor Berkhof. In de eerste plaats is hij in september 1940 getrouwd met Cornelia van den Berg. In zijn vrouw heeft Berkhof

een levenslange levensgezel gevonden. Zijn grote werk Christelijk geloof is aan haar opgedragen.

In een preek, op 6 oktober 1940 in de Hervormde kerk van Ommen, over Matteüs 10 vers 16[2] zegt Berkhof onwelgevallige dingen jegens de Duitse bezetter. De boodschap van de preek werd door verraders aan de Duitsers doorgebiefd. Berkhof werd op 21 oktober 1940 door de Sicherheitsdienst opgepakt en zat enkele maanden gevangen in een politiecel in Enschede. In deze tijd kon hij zijn boek over kerkgeschiedenis voltooien. In de loop van 1941 zou Berkhof worden overgebracht naar de gevangenis van Scheveningen, maar onderweg, in de buurt van Hoevelaken, verongelukte de auto waar hij in werd vervoerd. Als door een wonder werd hij gespaard. Naar hij later in de familiekring getuigde heeft hij daar bij Hoevelaken een engel gezien die hem op zijn pad droeg.[3] Berkhof kwam in Zwolle in het ziekenhuis terecht en werd op 9 juni 1941 vrijgesproken door het Landesgericht in Zwolle. Berkhof was echter niet van zins om in woord en daad een toontje lager te zingen. Na zijn vrijlating bleef hij waarschuwen tegen het gevaar van het fascisme. In de periode 1942-1943 moest hij onderduiken. Tijdens deze periode schreef hij de studie De Kerk en de Keizer, die na de oorlog uitkwam (eerste uitgave 1946). In deze studie gaat Berkhof in op de verhouding kerk en staat en op de vraag of theocratie en tolerantie zich met elkaar verdragen. Het boek viel destijds in goede aarde. Berkhof wist zich in de oorlogsjaren zeer sterk verbonden met de Bekennende Kirche, de kerk in Duitsland die krachtig verzet aantekende tegen het nazibewind. Een van de belangrijkste woordvoerders van deze beweging, Dietrich Bonhoeffer, werd in 1945 door de nazi's geëxecuteerd.

Jaren na de oorlog (1945-1960)

Na de Tweede Wereldoorlog was Berkhof aanvankelijk een groot voorstander van een min of meer theocratische staat. Dit mede als antwoord op de verschrikkingen van de achterliggende oorlog. Hij wilde het Evangelie mede dienstbaar maken om dictatuur en onrecht te voorkomen. Ook mensen als Van Ruler, Koopmans en Eykman dachten sterk in theocratische richting. Al snel echter liet Berkhof deze gedachten varen. Onder invloed van Karl Barth koos Berkhof uiteindelijk voor de democratie als meest gewenste staatkundige vormgeving.

Sedert de jaren dertig van de 20e eeuw deed Karl Barth zijn invloed gelden. Ook Berkhof heeft de werken van Barth verslonden. Hoewel de invloed van Barth op Berkhof groot is geweest, nam hij ook de nodige afstand. Barth was sterk objectiverend in prediking en zielzorg. In zijn boekje Crisis der middenorthodoxie (1952) nam Berkhof duidelijk afstand van deze objectiverende lijn in de theologie van Barth. Berkhof vroeg naast de nadruk van Barth op het werk van Christus ook duidelijk aandacht voor het werk van de Heilige Geest en de ervaringsaspecten van het Evangelie.

Na de oorlog werd Berkhof docent aan het seminarium Kerk en Wereld in Driebergen. Tevens was hij predikant voor de Nederlandse Hervormde Kerk in Zeist. Binnen dit centrum was de doorbraakgedachte actueel. Berkhof gaf tot 1960 leiding aan dit seminarium.

Hoogleraar in Leiden

Berkhof preekt tijdens de doop van Prins Maurits in de Grote Kerk te Apeldoorn.

Van 1960 tot 1982 was hij kerkelijk hoogleraar in Leiden. Hij doceerde systematische theologie. Hier kwam ook zijn hoofdwerk, Christelijk geloof tot stand. Dit is een van de belangrijkste dogmatische handboeken in de Nederlandstalige wereld. Bovendien is het vertaald in verschillende andere talen.

Emeritaat en overlijden

In zijn laatste levensjaren heeft Berkhof theologisch vooral gewerkt aan zijn magnum opus Christelijk geloof. Dit levenswerk verkreeg in 1985 zijn definitieve vorm. In 1990 trof hem een herseninfarct. Daardoor leefde hij de laatste jaren van zijn leven verregaand geïsoleerd van de buitenwereld.

theoloog e9w1 bp5

2010 geeft 9w1 op 4w5 dag

1,303	0,302	0,009	11,541	1,776	0,013	1,106	0,922	1,751
21,663	0,972	0,000	52,440	3,216	0,000	2,831	0,456	0,000
0,668	0,839	3,413	0,180	0,182	0,828	0,253	0,206	1,658
0,871	0,254	0,032	2,076	0,323	0,011	0,280	0,189	2,902

0 geeft 4 op 4w5 dag

0,261	0,006	0,000	11,491	0,592	0,000	0,466	0,262	0,192
0,364	0,000	0,000	0,192	0,043	0,000	0,034	0,000	0,000
0,590	5,628	1,709	0,126	0,211	0,002	0,036	0,261	1,093
0,154	0,031	0,000	1,449	0,125	0,000	0,017	0,068	0,210

A. VAN DE BEEK19 december 1995, 00:00

Vooraf dat laatste kenmerkte zijn bestaan. Ooit schreef hij een boek met als titel 'De mens onderweg'. Zo zag hij de mens, zo zag hij ook zichzelf. Levenslang ben je onderweg. Telkens weer in andere situaties om telkens opnieuw je plaats te ontdekken in deze situatie. Dat gold voor de 'grote' situaties van politiek en kerk, dat gold ook voor de 'kleine' situaties in het privéleven. En dan is het meteen duidelijk dat juist die laatste niet klein zijn.

Al enkele jaren was Berkhof teruggetreden uit het publieke leven. Noodgedwongen moest hij er afstand van nemen, in een bestaan waarin hij zich onnoemelijk veel moest ontfangen - en waarin wij zo onnoemelijk veel in hem misten: als raadsman, als gevatte gesprekspartner in het theologisch debat, als mens voor de mens die je zelf bent. Maar ook daarin leerde hij opnieuw om mens te zijn: mens onderweg.

Onderweg betekent niet alleen maar de gang van de tijd die voortgaat. Het betekent ook dat je ergens naar tóe op weg bent. Er is niet alleen voortgang, maar ook vooruitgang, schreef hij zelf. We komen dichterbij ons doel. Berkhof was er van overtuigd dat het doel van de mens niet in het directe verlengde van de geschiedenis ligt. Het is een doel dat door een breuk, een radicale sprong in de geschiedenis, door God wordt geschonken. Geschiedenis is onderweg zijn om thuis te komen. Maar de laatste diepe rivier wordt je overgedragen.

Daarmee zijn we meteen in het hart van de theologie van Berkhof: het gaat om geschiedenis, om ónze geschiedenis, die tegelijk nooit helemaal onze geschiedenis is, maar waarin God op beslissende momenten ingrijpt. Beide moet je even hard zeggen. Zonder God wordt het met de mens als zijn eigen project niets. Maar God kun je niet denken zonder Zijn geschiedenis met mensen, als zelfstandige, gewilde en willende mensen die hun eigen toekomst hebben en hun eigen verantwoordelijkheid.

Komende vanuit de theologische school van Karl Barth was het eerste voor Berkhof - en voor de meeste theologen van zijn generatie - zo vanzelfsprekend, dat je dat niet elke keer hoefde te herhalen. Het ging vooral om het tweede: om de mens die onderweg is, geroepen naar het doel waarin hij ook zijn bestemming vindt.

Op deze weg is er vooruitgang. Dat betekent dat de ouderdom, zelfs de gehandicapte ouderdom, geen afbraak is, geen ontluistering zoals buitenstaanders dat wellicht ervaren, maar werkelijke vooruitgang: om het leven ook nog eens op een geheel andere wijze te ervaren en op die plek onderweg te zijn naar een wereld van vrede. Die vooruitgang geldt ook voor de mensheid als geheel. Want de individualiteit van de mens participeert in de gemeenschap. Het gaat om vernieuwing van de wereld.

Bij Berkhof gaat het om de ene mensheid waarin je als enkel mens begrepen bent met je ene leven. Daarvan kun je geen facetten isoleren. Je kunt het niet eerst hebben over Berkhof als theoloog en dan over Berkhof als mens - of omgekeerd. Ze hoorden wezenlijk bij elkaar; zo heb ik hem ervaren en zo hebben zijn medeleerlingen hem ervaren.

Het zou kunnen lijken of deze mens, met dit ongelooflijk produktieve leven, slechts aandacht had voor het theologisch bedrijf. Maar dat was allerm minst het geval. Hij kon als geen ander letten op de kleine dingen van het leven, juist omdat het leven zo belangrijk is. Hij was geïnteresseerd in zijn kinderen en apetrots op zijn kleinkinderen. Hij was geïnteresseerd in leerlingen en oudleerlingen, niet alleen in de voortgang van hun studie en de ontwikkeling van hun denken, maar ook hoe hùn kinderen het maakten.

Hij zou ook nooit nalaten om de eerste de beste keer dat hij een eerstejaarsstudent ontmoette, te vragen: 'Wat doet je vader?' - als symbool voor wie die student was in zijn context. Daarom zocht hij studenten ook op in hun kamer, of thuis - ook als dat ver buiten Leiden was. Vanwege deze persoonlijke aandacht kon hij studenten geweldig stimuleren. Hij was in staat mensen te brengen aan de grenzen van hun mogelijkheden, steeds weer zoekend naar een weg voor deze jonge mensen onderweg.

Elk gesprek met Berkhof is voor mij een stimulans geweest, toen ik onder zijn leiding studeerde en toen ik in Leiden hem was opgevolgd. De theologische moed en vreugde die hij met je deelde - dat zal ik het meeste missen.

Deze betrokkenheid op mensen hield allerm minst in dat hij alles accepteerde. Hij vroeg ook van studenten - en van andere mensen om hem heen - inzet. Juist door zijn vlijmscherpe mensenkennis kon hij ook vlijmscherp zeggen waar het op stond. Maar hij deed dat altijd op zo'n manier dat de ander niet werd aangevallen zodat de bruggen niet voorgoed werden opgehaald. Hij zei alleen de waarheid - zo glashelder dat de ander alleen kon erkennen dat hij gelijk had.

Onze vroegere collega Van Gennep karakteriseerde Berkhof als een straatmus: "Hij is ontzaglijk brutaal, maar weet precies waar de grens ligt." Die grens bestond daaruit dat hij exact wist wat ten dienste van mensen was en wat ze afbrak.

Het karakter als straatmus was misschien wel het meest van toepassing op de periode van zijn leven die voor velen het minst bekend is: de tijd dat hij dominee was. Brutaal heeft hij zich bewogen in het verzet, als dominee onder Duitse bezetting. Je zou kunnen zeggen dat hij toen de grens net niet wist, want hij kwam in de gevangenis terecht. Maar dat hoorde bij het weten van de grens: die lag niet daar waar je de consequenties niet onder ogen wilde zien. Dan zou je terugkeren van onderweg zijn.

Andere samenleving

De periode in het verzet heeft hem gevormd. Met kracht heeft hij zich daarom ingezet voor de vernieuwing van de wereld, toen de oorlog voorbij was. Het ging om een andere samenleving, niet alleen in Nederland, maar ook van de wereld. Aan beide heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd.

Hij heeft mede bewerkt, dat de hervormde kerk een naar buiten gerichte kerk werd, met een apostolair elan naar de samenleving. De kerk is er voor de wereld en de wereld kan niet zonder de kerk. Hij stond aan de wieg van Kerk en Wereld, hij stond aan de wieg van het theologisch seminarie van de hervormde kerk, waarvan hij jarenlang rector was, om predikanten toe te rusten voor hun taak als cultuurdragers in een veranderende samenleving. Hij stond ook aan de wieg van de Wereldraad van kerken in 1948 in Amsterdam en is zich daarin blijven bewegen om het visioen van een vernieuwde wereld van rechtvaardigheid brandend te houden.

Kenmerkend voor Berkhof is dat hij dat visioen altijd zag vanuit de ontwikkeling van wat de geschiedenis ons geschonken had. Hij was niet revolutionair, maar een mens van de synthese. Het gaat om evolutie, om elevatie, om groei. Zo brachten juist de studentenopstanden in 1968 hem tot het schrijven van zijn 'Christelijk geloof': bezielde, betrokken op de wereld, maar in een cumulatief proces van de geschiedenis.

Deze synthese kenmerkte ook zijn bestaan aan de universiteit. Als kerkelijk hoogleraar was hij niet direct voor het beleid van de universiteit verantwoordelijk. Maar hij heeft zich niettemin altijd voor de universiteit verantwoordelijk gevoeld - misschien beter: geweten. Want de universiteit is de plek waar de cultuur en de samenleving gevormd en doordacht worden. Daar is de vooruitgang van de wereld op het gereflecteerde niveau.

Juist als kerkelijk hoogleraar wie het om de vernieuwing van de wereld gaat, moet het wel en wee van de universiteit als geheel en de ontwikkeling van de universitaire disciplines je ter harte gaan. Als theoloog ben je geroepen om in de wereld van de wetenschap, die het centrum over het denken van de wereld is, jouw denken over God als theoloog ter sprake te brengen en te laten zien dat die beide onlosmakelijk verbonden en onderscheiden zijn. Want God is God en geen mens, maar tegelijk is God een God van mensen.

God en wetenschap

Het begin en het einde van Berkhofs loopbaan bij de universiteit, in 1960 en in 1981, werd uitgesproken in een rede met dezelfde titel: 'God voorwerp van wetenschap?' Zowel de titel als het vraagteken zijn kenmerkend. God en wetenschap hebben wat met elkaar - maar dat is nooit vanzelfsprekend - zo goed als God en mensen wat met elkaar hebben. Maar ook dát is nooit vanzelfsprekend. Juist die onvanzelfsprekendheid maakt de drijvende kracht van de geschiedenis uit: daarom is de mens onderweg. Maar hij is onderweg om thuis te komen.

Klokketijd: 11 juni 1914 11h40m00s

GMT : 11 juni 1914 11h20m00s ± 11h00m00s

Juliaanse datum (UT): 2420294.97222; Sterretijd: 4h58m09s

zon: 19°40' twe in 10 (was 10 om 12h00)

nep: 26°32' kre in 11 (was 10 om 12h00)

che: 18°53' vis in 8 (was 6 om 12h00)

Huizen (Placidus):

Ascendant : 19°08' maagd

Midhemel : 15°45' twe

Placidus 2010 0 yields 4w5 on 4w5 day

1,303 0,302 0,009 11,541 1,776 0,013 1,106 0,922 1,751

21,663 0,972 0,000 52,440 3,216 0,000 2,831 0,456 0,000

0,450 1,327 2,851 1,443 0,700 0,229 0,239 0,143 1,003

0,586 0,401 0,027 16,650 1,244 0,003 0,264 0,132 1,756

2012 0 yields 4 op 4w5 day

0,261 0,006 0,000 11,491 0,592 0,000 0,466 0,262 0,192
0,364 0,000 0,000 0,192 0,043 0,000 0,034 0,000 0,000
0,258 20,759 1,694 0,590 0,427 0,001 0,045 0,180 0,314
0,067 0,116 0,000 6,785 0,253 0,000 0,021 0,047 0,060

Klokketijd: 11 juni 1914 12h20m00s

GMT : 11 juni 1914 12h00m00s ± 11h00m00s

Juliaanse datum (UT): 2420295.00000; Sterretijd: 5h38m16s

sat: 21°25' twe in 9 (was 10)

Huizen (Placidus):

Ascendant : 26°10' maagd

Midhemel : 25°00' twe

Placidus 2010 0 yields 9w1 on 4w5 day

1,303 0,302 0,009 11,541 1,776 0,013 1,106 0,922 1,751
21,663 0,972 0,000 52,440 3,216 0,000 2,831 0,456 0,000
0,623 0,734 1,955 0,114 0,279 0,815 0,404 0,236 2,861
0,811 0,222 0,019 1,312 0,496 0,011 0,447 0,218 5,009

2012 0 yields tiny 4 op 4w5 day

0,261 0,006 0,000 11,491 0,592 0,000 0,466 0,262 0,192
0,364 0,000 0,000 0,192 0,043 0,000 0,034 0,000 0,000
0,586 1,766 1,643 0,077 0,252 0,002 0,037 0,303 2,807
0,153 0,010 0,000 0,888 0,149 0,000 0,017 0,079 0,539

Dit is een interessant cusp-geval, omdat de biografie van Berkhof twee verschillende lezingen lijkt toe te laten:

1. **de bruggenbouwer en synthese-denker** (past goed bij uw 9w1-hypothese);
2. **de existentiële zoeker naar waarheid** (past opvallend goed bij de 4w5-dagscore).

Wat mij vooral opvalt is dat de biografie vrijwel nergens een klassieke attachment-6 laat zien. Berkhof zoekt voortdurend het debat op, maar niet vanuit onzekerheid of loyaliteit aan een groep. Hij beweegt zich juist tussen groepen:

- vrijzinnig ↔ orthodox
- Barth ↔ kritiek op Barth
- kerk ↔ samenleving

- democratie ↔ theocratie
- wetenschap ↔ geloof

Dat is meer een integrerende dan een polariserende beweging.

- **Scenario A: 12:00 – Ascendant Ram 22°**

Deze versie gaf in uw 2010-model een duidelijke 9w1-uitkomst.

Daar valt iets voor te zeggen.

De necrologie van A. van de Beek leest bijna als een beschrijving van een hoogontwikkelde Negen:

"mens onderweg"

"synthese"

"de ene mensheid"

"bruggen niet ophalen"

"niet revolutionair maar groei"

Dat zijn woorden die ik eerder bij iemand als verwacht dan bij een polemische Vier of Vijf.

Ook zijn rol binnen de Wereldraad van Kerken en zijn streven naar verzoening tussen uiteenlopende stromingen ademen iets van de vrede stichter.

- **Scenario B: 11:40 – Ascendant Maagd 19°**

Dit vind ik biografisch echter verrassend sterk.

Waarom?

Omdat de jonge Berkhof niet begint als synthese figuur.

Hij begint als:

- intellectuele zoeker;
- Nietzsche-lezer;
- geobsedeerd door de waarheidsvraag;
- bezoeker van allerlei sekten;
- historicus van dogma's;
- onderzoeker van kerkgeschiedenis.

Dat is bijna textbook 4-5-as materiaal in uw terminologie.

Bovendien verschuiven er astrologisch drie dingen:

- Zon naar huis 10.
- Neptunus naar huis 11.
- Cheiron van 6 naar 8.

Voor een publieke theoloog zijn Zon en MC in de buurt van elkaar vaak betekenisvol.

De combinatie:

- Zon Tweelingen in 10
- Mercurius Kreeft in 10

- Venus Kreeft in 10
- Pluto Kreeft in 10

past opmerkelijk goed bij iemand die zijn hele leven publieke theologie bedrijft.

- **Scenario C: 12:20 – Ascendant Maagd 26°**

Deze overtuigt mij het minst.

Uw 2012-model levert hier nog slechts een minieme Vier-score op.

Biografisch zie ik echter juist wél een sterke Vier/Vijf-component:

- existentiële waarheidsvraag;
- Nietzsche;
- Bekennende Kirche;
- Bonhoeffer;
- langdurige reflectie op geschiedenis;
- persoonlijke onafhankelijkheid.

Dat verdwijnt in deze versie teveel naar de achtergrond.

- **Wat zou Thomas Ring vermoedelijk hebben gezegd?**

In Ringiaanse taal zie ik Berkhof niet als een Ram-figuur maar als een Maagd-Tweelingenfiguur.

Niet:

- de veroveraar,
- de pionier,
- de strijder,

maar:

- de onderzoeker,
- de bemiddelaar,
- de cultuurwerker.

Van de Beek noemt hem letterlijk:

"geen revolutionair, maar een mens van de synthese"

Dat is bijna een kernzin tegen een sterke Ram-ascendant in.

- **Mijn voorlopige rangorde**

Op grond van de biografie alleen:

1. **11:40 – Ascendant Maagd 19°**
beste overeenkomst tussen intellectuele zoektocht, publieke roeping en uw 4w5-dagscore.
2. **12:00 – Ascendant Ram 22°**
mogelijk indien men vooral de latere Berkhof bekijkt: synthese, verzoening, Wereldraad, "mens onderweg".

3. **12:20 – Ascendant Maagd 26°**

voor mij de minst overtuigende van de drie.

Wat mij bijzonder treft is dat Berkhofs levensweg bijna lijkt op wat u zelf vaak beschrijft als de overgang van de **4-5-as van bewustzijn naar een 9-achtige synthese**: beginnen met de waarheidsvraag, eindigen met verbinding zonder dogmatiek. Dat motief loopt als een rode draad door zijn hele biografie.

U moet beter lezen. In 20 minuten gaan we niet van ascendant ram naar maagd.

U hebt gelijk. Dat was een leesfout van mij.

Het gaat hier niet om **Ram versus Maagd**, maar om **Maagd 19°08' → Maagd 22°39' → Maagd 26°10'** binnen ongeveer 40 minuten.

Dus de echte vraag is subtieler: **welke Maagd-ascendantgraad / huisverschuiving past het best bij Berkhof?**

Belangrijkste correctie:

- **11:40: Asc 19°08' Maagd**
- **12:00: Asc 22°39' Maagd**
- **12:20: Asc 26°10' Maagd**

Mijn eerdere opmerking over "tegen een sterke Ram-ascendant" vervalt volledig. De vergelijking moet gaan over de huisplaatsingen, vooral Zon/Saturnus/Neptunus/Cheiron, niet over een tekenwisseling.